

intilidir. Söz gelimi ilkel topluluklar üretim kaynakları ve araçlarıyla loğrudan doğruya ilişkiindedir. Teknikleri insan gövdesinin uzantısına layanır. Büyüsel işlemleri, insan gövdesi üzerine görüşlerinin ansımasıdır. Bu topluluğun çocukları da teknik ve büyüsel işlemlere atılırlar. İnsan gövdesi ve çevre, çocuk ve kültür hep aynı dünyanın ayrılmaz parçalarıdır. Bu küçük bir dünyadır, ama kendi içinde tutarlı, bağıntılı, uyumludur. Tersine, toplumlar uygarlaştıkça ters orantılı olarak katmanlaşmaları ve uzmanlaşmaları karşısında, çocukların bu bileşime katılması olanaksızdır. İnsanlar makinelerin bir uzantısı olmaktadır. Çocuk da kendine özgü folkloruyla yalıtılmış bir yaşam kesiminin parçası olur. Söz konusu folklorun oyunları da yalnız çocuklara özgü oyunlardır. Çocuğun kendi oyunları ile toplumun dışında kalması, çocuk beninin ve dışiliğinin içinde yaşadığı toplum içindeki yerini bulmasını ve bunun sürecini zorlaştırır.

Bu genellemeden sonra Anadolu'nun kırsal bölgelerindeki çocuğun yerine bakarsak, kentsel bölgelerin çocuklarına göre daha önemlidir; en azından çocukla yetişkinler dünyası arasında bir kaynaşma ve eşitlik vardır. Köyler kapalı toplumlar olarak eski ilkel toplum düzenini günümüze kadar getirebilmiştir. Örneklere bakalım. Köy yaşamında uzunalmış dönemleri için başvuru büyüsel işlemler çocuklara bırakılmıştır. Bu işlemlerin en çok rastlanılanında, belirli günlerde ve dönemlerde çocuklar ev ev dolaşırlar, her evde bu ritüele özgü türküler, şekerlemeler söylerler, oyun niteliğinde birtakım simgesel eylemler yaparlar ve böylece büyüün uğrunu ve gücünü her eve dağıtırken, yiyecek, armağan toplarlar. Bunun gibi, bir köyün yağmur bereksiniminde başvuru çeşitli ritüellerde çocukların etkinliği çok büyüktür. Çeşitli yağmur ritüelleri arasında en yaygını olan yağmur kutlası ya da yağmur gelini uygulamasını ele alalım. Yörelere göre adı

çaput adam, kepçe kadın, çomca gelin, bebek, su gelini, kodu gelin, kepçe başı, gelin gok, çullu kadın, bodi bostan vb değişen bu uygulamada çocuklar ilkel bir kukla yaparlar. Bu çoğunlukla iki değneği bir haç biçiminde birbirine bağlayıp üzerini çullarla giydirmek, bir bebeğe benzeterek bunun üzerine su dökmek ya da dolaşarak evlerden üzerine su döktürmek şeklinde yapılan bir uygulamadır. Tüm bu işlemler çocuklara bırakılmıştır. Önemsiz bir çocuk oyunu olduğundan değil; çünkü köy halkı gerçekten bu uygulamanın sonunda yağmur geleceğine inanmaktadır.

Yukarıda bugün çocuk oyunu diyebildiğimiz ve çocuklara özgü olan oyunların, eski çağlarda tüm toplumun ciddi uğraşlarının kalıntısı olduğunu belirtmişim. Şimdi bunları örnekleyelim. Çocuk, tutucu, koruyucu olduğundan, bunları çağlar boyunca günümüze kadar yaşatmıştır. Ayrıca şurasını da belirtmek gerekir: Anadolu'nun kırsal kesimindeki tüm oyunların en azından yarısı, hem çocukların hem yetişkinlerin oynadıkları oyunlardır. Çocuk oyunlarının, eski çağlarda en güzel dayanak noktası, yetişkinlerin çocuk oyunlarına tanıdıkları yorum ve önemdir. Bu konuyu yeterince örneklemek zordur; çünkü Türkiye'de folklor derleyicileri yalnız folklor olgusunun biçimsel ve dış görünümüyle ilgilenmekte, bunların işlevlerini, toplumdaki davranışları ele almamaktadırlar. Bu bakımdan ya folklor derleyicisi, antropoloğun yöntemleriyle çalışmalı, ya da antropologlar bu derlemelere katılmalıydılar. Bununla birlikte elimizde, yetişkinlerin çocuk oyunlarına tanıdığı önem ve yorumlar üzerine üç örnek bulunuyor. Örneğin, Hamit Zübeyr Koşay'ın Ankara köylerinde saptığı şu inanç ilginçtir: "Çocuklar ne oyun oynarsa o sene o iş çok olurmuş. Mesela çocuklar kuyu kazarak oynarsa o sene bolluk olur, ekin kuyuları kazılmış. Ev yaparak oynarlarsa yapı çok olurmuş."